

Συλλογή της Νομολογίας

Υπόθεση C-421/14

Banco Primus SA
κατά
Jesús Gutiérrez García

(αίτηση του Juzgado de Primera Instancia no 2 de Santander
για την έκδοση προδικαστικής απόφασης)

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 93/13/ΕΟΚ – Συμβάσεις μεταξύ επαγγελματιών και καταναλωτών – Καταχρηστικές ρήτρες – Συμβάσεις ενυπόθηκου δανείου – Διαδικασία αναγκαστικής εκτελέσεως με αντικείμενο ενυπόθηκο πράγμα – Αποκλειστική προθεσμία – Εξουσίες των εθνικών δικαστηρίων – Δεδικασμένο»

Περίληψη – Απόφαση του Δικαστηρίου (πρώτο τμήμα) της 26ης Ιανουαρίου 2017

- 1. Προδικαστικά ερωτήματα – Αρμοδιότητα του Δικαστηρίου – Όρια – Ερωτήματα προδήλως αλυσιτελή και ερωτήματα υποθετικής φύσεως υποβαλλόμενα υπό συνθήκες που αποκλείουν μια χρήσιμη απάντηση – Ερωτήματα άσχετα με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης – Αναρμοδιότητα του Δικαστηρίου
(Άρθρο 267 ΣΛΕΕ)*
- 2. Προστασία των καταναλωτών – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Οδηγία 93/13 – Σκοπός
(Οδηγία 93/13 του Συμβουλίου)*
- 3. Προστασία των καταναλωτών – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Οδηγία 93/13 – Υποχρέωση του εθνικού δικαστηρίου να εξετάσει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτρας συμβάσεως που έχει υποβληθεί στην κρίση του – Έκταση
(Οδηγία 93/13 του Συμβουλίου)*
- 4. Ένδικη διαδικασία – Δεδικασμένο – Περιεχόμενο*
- 5. Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Αρχές – Δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας – Περιεχόμενο – Δικαίωμα προσβάσεως σε περισσότερους βαθμούς δικαιοδοσίας – Δεν υφίσταται*
- 6. Προστασία των καταναλωτών – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Οδηγία 93/13 – Διαδικασία εκτελέσεως ενυπόθηκης απαιτήσεως – Διαδικασία που εκκρεμεί κατά τον χρόνο θεσπίσεως μεταβατικής διατάξεως της εθνικής*

νομοθεσίας η οποία προβλέπει αποκλειστική προθεσμία για την άσκηση ανακοπής κατά της αναγκαστικής εκτελέσεως – Προθεσμία η οποία αρχίζει να τρέχει από την επομένη της δημοσίευσής της νομοθετικής ρυθμίσεως – Δεν επιτρέπεται

(Οδηγία 93/13 του Συμβουλίου, άρθρα 6 και 7)

7. Προστασία των καταναλωτών – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Οδηγία 93/13 – Διαδικασία εκτελέσεως ενυπόθηκης απαιτήσεως – Έλλειψη ευχέρειας του εθνικού δικαστηρίου να επανεξετάσει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών μιας συμβάσεως δανείου για τις οποίες έχει εκδοθεί απόφαση έχουσα ισχύ δεδικασμένου – Επιτρέπεται – Όρια

(Οδηγία 93/13 του Συμβουλίου)

8. Προστασία των καταναλωτών – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Οδηγία 93/13 – Καταχρηστική ρήτρα κατά την έννοια του άρθρου 3 – Εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα από το εθνικό δικαστήριο – Κριτήρια

(Οδηγία 93/13 του Συμβουλίου, άρθρο 3 §§ 1 και 4)

9. Προστασία των καταναλωτών – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Οδηγία 93/13 – Διαπίστωση του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας – Περιεχόμενο – Υποχρέωση του εθνικού δικαστηρίου να αντλήσει αυτεπαγγέλτως όλα τα κατάλληλα συμπεράσματα που απορρέουν από την εν λόγω διαπίστωση – Επαγγελματίας ο οποίος δεν εφάρμοσε την εν λόγω ρήτρα και ενήργησε σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο – Δεν ασκεί επιρροή

(Οδηγία 93/13 του Συμβουλίου, άρθρο 3 §§ 1 και 7)

1. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 29, 30, 33, 56)

2. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 40, 41, 51)

3. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 43, 51)

4. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψη 46)

5. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψη 48)

6. Τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αντιτίθενται σε διάταξη του εθνικού δικαίου, όπως η τέταρτη μεταβατική διάταξη του Ley 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (νόμος 1/2013, περί μέτρων για την ενίσχυση της προστασίας των ενυπόθηκων

οφειλετών, αναδιαρθρώσεως του χρέους και κοινωνικού μισθώματος), της 14ης Μαΐου 2013, η οποία τάσσει, για την ενάσκηση από τους καταναλωτές κατά των οποίων κινήθηκε διαδικασία εκτελέσεως ενυπόθηκης απαιτήσεως χωρίς η εν λόγω διαδικασία να έχει περατωθεί πριν από την έναρξη ισχύος του νόμου στον οποίο περιλαμβάνεται η διάταξη αυτή, του δικαιώματός τους να ασκήσουν ανακοπή κατά της ως άνω διαδικασίας λόγω του, φερόμενου ως καταχρηστικού, χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών, αποκλειστική προθεσμία ενός μηνός, η οποία άρχεται από την επομένη της δημοσιεύσεως του ως άνω νόμου.

(βλ. σκέψη 54, διατακτ. 1)

7. Η οδηγία 93/13 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως αυτή του άρθρου 207 του Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil (νόμος 1/2000 περί Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας), της 7ης Ιανουαρίου 2000, όπως τροποποιήθηκε με τον Ley 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (νόμος 1/2013, περί μέτρων για την ενίσχυση της προστασίας των ενυπόθηκων οφειλετών, αναδιαρθρώσεως του χρέους και κοινωνικού μισθώματος), της 14ης Μαΐου 2013, εν συνεχεία με το Real Decreto-Ley 7/2013, de medidas urgentes de naturaleza tributaria, presupuestaria y de fomento de la investigación, el desarrollo y la innovación (βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 7/2013, σχετικά με επείγοντα μέτρα φορολογικού και δημοσιονομικού χαρακτήρα και με την προώθηση της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας), της 28ης Ιουνίου 2013, κατόπιν με το Real Decreto-ley 11/2014, de medidas urgentes en materia concursal (βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 11/2014, περί επειγόντων μέτρων για τις πτωχεύσεις), της 5ης Σεπτεμβρίου 2014, που απαγορεύει στον εθνικό δικαστή να επανεξετάσει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών μιας συμβάσεως, όταν έχει ήδη κριθεί η νομιμότητα, βάσει της ως άνω οδηγίας, όλων των ρητρών της συμβάσεως αυτής, με απόφαση έχουσα ισχύ δεδικασμένου.

Αντιθέτως, σε περίπτωση υπάρξεως μιας ή περισσότερων συμβατικών ρητρών των οποίων ο ενδεχομένως καταχρηστικός χαρακτήρας δεν εξετάσθηκε στο πλαίσιο προηγούμενου δικαστικού ελέγχου της επίδικης συμβάσεως περατωθέντος με απόφαση έχουσα ισχύ δεδικασμένου, η οδηγία 93/13 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο εθνικός δικαστής, ενώπιον του οποίου ο καταναλωτής έχει ασκήσει νομοτύπως ανακοπή, οφείλει να εκτιμήσει, κατόπιν αιτήσεως των διαδίκων ή αυτεπαγγέλτως εφόσον έχει στη διάθεσή του τα απαραίτητα προς τούτο νομικά και πραγματικά στοιχεία, τον ενδεχομένως καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών αυτών.

(βλ. σκέψεις 49, 52, 54, διατακτ. 2)

8. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, και το άρθρο 4 της οδηγίας 93/13 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι:

- η εξέταση του ενδεχομένως καταχρηστικού χαρακτήρα μιας ρήτρας συμβάσεως συναφθείσας μεταξύ ενός επαγγελματία και ενός καταναλωτή προϋποθέτει εκτίμηση του κατά πόσον η ρήτρα αυτή δημιουργεί, εις βάρος του καταναλωτή, σημαντική ανισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων. Η εξέταση αυτή πρέπει να πραγματοποιείται λαμβανομένων υπόψη των εθνικών κανόνων οι οποίοι εφαρμόζονται αν δεν υπάρχει συμφωνία των μερών, των μέσων τα οποία διαθέτει ο καταναλωτής, βάσει της εθνικής νομοθεσίας, για την παύση της χρησιμοποίησεως ρητρών τέτοιου είδους, της φύσεως των αγαθών ή των υπηρεσιών που αφορά η επίμαχη σύμβαση καθώς και όλων των περιστάσεων που συνέτρεχαν κατά τη σύναψή της·
- εφόσον το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι συμβατική ρήτρα σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού των συμβατικών τόκων, όπως η επίδικη στην κύρια δίκη, δεν είναι διατυπωμένη κατά τρόπο σαφή και κατανοητό κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 2, της ως άνω οδηγίας, οφείλει να εξετάσει αν η ρήτρα αυτή είναι καταχρηστική κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας. Στο πλαίσιο της εξετάσεως αυτής, έργο του αιτούντος δικαστηρίου είναι ιδίως να συγκρίνει τον προβλεπόμενο από τη ρήτρα αυτή τρόπο υπολογισμού του συμβατικού

επιτοκίου και το προκύπτον εξ αυτού πραγματικό συμβατικό επιτόκιο με τους συνήθως εφαρμοζόμενους τρόπους υπολογισμού και το νόμιμο επιτόκιο καθώς και τα επιτόκια που εφαρμόζονταν στην αγορά, κατά τη σύναψη της επίδικης στην κύρια δίκη συμβάσεως, για δάνειο ύψους και διάρκειας αντίστοιχων προς εκείνα της οικείας συμβάσεως δανείου, και

- σε ό,τι αφορά την εκτίμηση από εθνικό δικαστήριο του ενδεχομένου καταχρηστικού χαρακτήρα της ρήτηρας περί καταγγελίας της συμβάσεως δανείου λόγω αθετήσεως από τον οφειλέτη των υποχρεώσεων του κατά τη διάρκεια περιορισμένου χρονικού διαστήματος, είναι έργο του δικαστηρίου αυτού να εξετάσει αν η ευχέρεια που παρέχεται στον επαγγελματία να απαιτήσει ολόκληρο το ποσό του δανείου προϋποθέτει τη μη εκπλήρωση από τον καταναλωτή υποχρεώσεως έχουσας ουσιώδη σημασία στο πλαίσιο της επίμαχης συμβατικής σχέσεως, αν η ευχέρεια αυτή προβλέπεται για τις περιπτώσεις στις οποίες η ως άνω μη εκπλήρωση έχει αρκούντως σοβαρό χαρακτήρα δεδομένης της διάρκειας και του ύψους του δανείου, αν η εν λόγω ευχέρεια παρεκκλίνει από τους κανόνες του κοινού δικαίου που έχουν συναφώς εφαρμογή ελλείψει ειδικών συμβατικών ρυθμίσεων και αν το εθνικό δίκαιο προβλέπει κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα τα οποία παρέχουν τη δυνατότητα στον καταναλωτή, εις βάρος του οποίου εφαρμόζεται μια τέτοια ρήτρα, να άρει τις συνέπειες που απορρέουν από την κατ' αυτόν τον τρόπο πρόωρη λήξη του δανείου.

(βλ. σκέψεις 64-67, διατακτ. 3)

9. Η οδηγία 93/13 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε νομολογιακή ερμηνεία διατάξεως του εθνικού δικαίου η οποία διέπει τις ρήτρες περί καταγγελίας των συμβάσεων δανείου, όπως αυτή του άρθρου 693, παράγραφος 2, του νόμου 1/2000, όπως τροποποιήθηκε από το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 7/2013, κατά την οποία απαγορεύεται στον εθνικό δικαστή ο οποίος διαπιστώνει τον καταχρηστικό χαρακτήρα μιας τέτοιας συμβατικής ρήτηρας να κρίνει ως άκυρη και να αφήσει ανεφάρμοστη τη ρήτρα αυτή όταν, στην πράξη, ο επαγγελματίας δεν εφάρμοσε την εν λόγω ρήτρα, αλλά τήρησε τις προϋποθέσεις τις οποίες προβλέπει η ως άνω διάταξη του εθνικού δικαίου.

Επομένως, προκειμένου να διασφαλίζεται η αποτρεπτική λειτουργία του άρθρου 7 της οδηγίας 93/13, οι εξουσίες του εθνικού δικαστή ο οποίος διαπιστώνει την ύπαρξη καταχρηστικής ρήτηρας, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας, δεν μπορούν να εξαρτώνται από την εν τοις πράγμασι εφαρμογή ή μη της ρήτηρας αυτής. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η οδηγία 93/13 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, εφόσον ο εθνικός δικαστής έχει διαπιστώσει τον «καταχρηστικό», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας, χαρακτήρα μιας ρήτηρας συμβάσεως συναφθείσας μεταξύ καταναλωτή και επαγγελματία, αυτό καθεαυτό το γεγονός ότι η ως άνω ρήτρα δεν εφαρμόσθηκε δεν μπορεί να εμποδίσει τον εθνικό δικαστή από το να αντλήσει όλα τα κατάλληλα συμπεράσματα από τον καταχρηστικό χαρακτήρα της εν λόγω ρήτηρας (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, διάταξη της 11ης Ιουνίου 2015, Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-602/13, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2015:397, σκέψεις 50 και 54).

(βλ. σκέψεις 73, 75, διατακτ. 4)